

Narkotika på krogen

En kartläggning av narkotikasituationen på Göteborgs restauranger

Lennart Johansson

Jenny Havner

2014

Rapport 16

Förord

RUS, Restauranger Utveckling Samarbete, är en del av Tillståndsenheten i Göteborgs Stad. RUS syftar till att förebygga och minska våld och skador som är en konsekvens av att folk dricker sig alltför berusade på krogen eller använder narkotika.

RUS har tre mål med sin verksamhet:

- Att alltför berusade gäster skall bli nekade ytterligare alkohol
- Att underåriga inte skall bli serverade alkohol
- Att minska narkotikaanvändandet på restauranger

RUS erbjuder idag krögare, restaurangpersonal och vaktpersonal en utbildning på tre halvdagar (kallad RUS-utbildningen) om hur alkoholservering kan ske på ett ansvarsfullt sätt. RUS utbildar också restaurangbransch och myndigheter i narkotika på krogen. Tanken är att utbildningarna ska kunna bidra till att förebygga och minska våld och skador i krogmiljön.

I Göteborg finns sedan tidigare en god samarbetskultur mellan restaurangbransch, kommun och polis. RUS uppdrag är att vårda och utveckla samarbetet och att arbeta för effektiva tillsynsmetoder.

RUS bedriver dessutom kartläggningar och studier av restaurangbranschen med fokus på unga vuxna, alkohol och narkotika. Detta görs för att få en bild av hur branschen ser ut, men också för att på sikt kunna följa upp RUS arbete och se om insatserna gett några effekter.

Mer information finns på www.goteborg.se/rus.

Göteborgs Stad
Social resursförvaltning

Sammanfattning

Syftet med studien är att vi skall kunna ge en bild av hur narkotikasituationen är på Göteborgs krogar och notera om det finns märkbara skillnader mellan denna studies resultat och resultaten i de tidigare jämförbara studier som genomförts 2005 och 2009 i Göteborg. Syftet är även att identifiera åtgärder för att minska förekomsten av narkotika på krogarna i Göteborg.

Studierna som genomförts 2005 och 2009 visar inga större skillnader i förekomsten av narkotika på krogen. Heller inte vad gäller eget användande av narkotika från de svarande. Däremot fanns det en märkbar skillnad i inställningen till narkotikapåverkade gäster på krogen mellan dessa båda studier.

Studien 2009 visade att många fler av de svarande tog ställning emot att ha narkotikapåverkade gäster på krogen och att man inte vill förändra den svenska lagstiftningen gällande narkotika. Stödet för en avkriminalisering av droger är mycket lågt.

Resultaten i 2013 års studie när det gäller inställningen till narkotikapåverkade gäster är i samma nivå som studien 2009. RUS kan vara en bidragande faktor till attitydförändringen som skett sedan 2005, och som legat kvar på samma nivå sedan 2009.

Övriga siffror i 2013 års studier är jämförbara med studierna från 2005 och 2009 och även med de studier som gjorts tidigare i Malmö och Stockholm ("Mob-projektet", Glans, Mats, samt "Droger på krogen", Gripenberg, Johanna).

Resultatet 2013 visar att de restauranganställda uppger att det är en hög förekomst av narkotika på Göteborgs krogar. Narkotikaproblemet uppges vara mycket utbrett, särskilt på nattklubbar. Resultatet visar även att restauranganställda använder narkotika i betydligt större omfattning än genomsnittsbefolkningen.

De kroganställda tycker att det är viktigt att minska narkotikaförekomsten på krogen och har en mängd förslag på åtgärder. Dessa kan ligga till grund för planeringen av det fortsatta preventiva arbetet inom detta område.

Med utgångspunkt från den här rapporten kan vi föreslå följande åtgärder för att minska narkotikamissbruket på krogen: Stödja krögarna i deras ställningstagande mot narkotika, erbjuda utbildning till krögare, personal och ordningsvakter samt att krog och polis ytterligare utvecklar de metoder som redan framgångsrikt påbörjats för samverkan.

Dessa åtgärder kan lämpligen göras inom den samverkan som Göteborgs Stad och Polisområde Storgöteborg redan inlett kring metoden "Krogar mot Knark".

Innehåll

Förord	2
SAMMANFATTNING	3
BAKGRUND.....	5
SYFTE OCH METOD.....	7
Syfte	7
Metod	7
Resultat	7
Urval av målgrupp och val av datainsamlingsmetod.....	7
Enkätens innehåll	7
Genomförandet.....	8
Begrepp.....	8
DROGSITUATIONEN I SVERIGE	9
RESULTAT	10
Svarsfrekvens och bortfall.....	10
Kön, ålder och erfarenhet	10
Narkotikaförekomst på krogen	10
Inställning till narkotika	11
Egen erfarenhet av narkotika	13
Slutsatser.....	14
Förslag till fortsatt arbete med att minska narkotikaförekomst på krogen.....	14
DISKUSSION	17
En utsatt arbetsgrupp.....	17
SLUTSATSER FÖR DET VIDARE ARBETET	19
REFERENSER.....	20

Bakgrund

"Jag tror det handlar om att vara tydlig med vad man har för policy angående narkotika. Vara tydlig med att man inte accepterar droger."

Bartender 29 år

Målet för den svenska narkotikapolitiken är ett samhälle fritt från narkotika. All hantering av narkotika är förbjuden.

RUS

RUS har funnits sedan september 2002. Från starten fram till 2006 var RUS ett projekt som finansierades av Länsstyrelsen. Från 2006 finansieras RUS av Göteborgs Stad.

RUS står för Restauranger Utveckling Samarbete. RUS syftar till att förebygga och minska våld och skador som är en konsekvens av att folk dricker sig alltför berusade på krogen eller använder narkotika. För att uppnå sitt syfte arbetar RUS främst med att utbilda restaurangföretagare och restaurangpersonal i alkohol- och drogfrågor, stödja restauranger att utforma och arbeta efter egna alkohol- och drogpolicies, vårda och utveckla samarbetsforum mellan näringslivet, kommun och polis samt utveckla former för tillsyn.

RUS håller ett 20-tal utbildningar om året i ansvarsfull alkoholservering (RUS-utbildning). Sedan starten har över 2150 personer gått utbildningen.

RUS arbetar efter en vetenskapligt utvärderad metod ("Responsible beverage service: Effects of a community action project, Wallin, Eva) som bygger på delarna utbildning, tillsyn och samverkan. Arbetet sker i samverkan med restaurangbranschen, polisen och kommunen. Delen med tillsyn för att motverka servering av alkohol till berusade och underåriga ligger på Tillståndsenheten i Göteborg.

För att kunna planera och genomföra lämpliga åtgärder för att minska narkotikamissbruket är det viktigt att ha en bra bild av narkotikasituationen på Göteborgs krogar. Genom denna kartläggning kan en sådan bild skapas.

Krogar mot Knark

Krogar mot knark är ett nationellt nätverk som arbetar med att försvåra och minska narkotikaanvändandet i krog miljö. Arbetet pågår i drygt 60 kommuner och på över 650 krogar i Sverige.

Arbetet med att försvåra och minska narkotika i krogmiljö sker efter en evidensbaserad metod. (Drug use at licensed premises, Johanna Gripenberg Abdon, Karolinska institutet 2012).

Göteborg Stad och Polisområde Storgöteborg har tecknat ett samverkansavtal för 2013-2015 där man slår fast att man ska utveckla arbetet med metoden Krogar mot Knark.

Viktigaste komponenterna i ett lyckat arbete

Narkotikautbildning för krogarnas personal
Hög polisiär närvaro
Utvecklat samarbete mellan myndigheter och branschen
Nolltolerans mot narkotika bland gäster och personal
Media och PR-arbete
Förändringar i den fysiska krogmiljön

Krogen

För att bli en Krogar mot Knark-krog ska krogen:

- Utbilda nyckelpersoner (till exempel restaurangchef, ordningsvakt)
- Ha en policy och handlingsplan mot narkotika
- Genomföra en krogmiljöronde för att försvåra för narkotika i den fysiska miljön
- Samverka med polisen

Polismyndigheten

Polismyndigheten ansvarar för att:

- Utse en kontaktperson för krogen i narkotikafrågor
- Utse en polis som håller utbildningspass i Krogar mot knarkmetoden för krogpersonal.
- Polismän är utbildade i Krogar mot Knarkmetoden.

Kommunen

Kommunens ansvarsområden:

- Politisk förankring
- Drogpolicy
- Referensgrupp/styrgrupp
- Kartläggning

Syfte och metod

Syfte

Syftet med denna studie är att kartlägga narkotikasituationen på Göteborgs restauranger samt identifiera åtgärder för att minska förekomsten av narkotikamissbruk på restaurangerna. Syftet är även att notera om det finns märkbara skillnader mellan denna studies resultat och resultaten i de tidigare jämförbara studier som genomförts 2005 och 2009 i Göteborg.

Metod

Restauranganställda i Göteborg har blivit tillfrågade att anonymt svara på en enkät om narkotikasituationen på krogen. Totalt samlades 317 enkäter in.

Liknande kartläggningar har gjorts 2005 och 2009, då med 316 respektive 317 deltagare.

Resultat

De restauranganställda uppger att det förekommer mycket narkotika på krogen i Göteborg. 68 procent har sett narkotikapåverkade gäster under det senaste halvåret och 19 procent rapporterar att de ser narkotikapåverkade gäster varje vecka.

28 procent har under sitt arbetspass sett någon ta narkotika på krogen i Göteborg under det senaste året. 36 procent har det senaste året sett någon bli erbjuden narkotika. 45 procent uppger att de själva någon gång har använt narkotika.

Att det förekommer mycket narkotika i samhället i stort stöds även av rapporten ”Drogsituationen, lägesbild i Sverige 2010-2012” av Polismyndigheten och Tullverket.

Urval av målgrupp och val av datainsamlingsmetod

Restauranganställda valdes ut som målgrupp eftersom de anses ha en god uppfattning om narkotikasituationen på krogen. Deltagarna kom från olika restaurangtyper såsom barer, pubar, matrestauranger, nattklubbar, casino och hotell och alla yrkeskategorier inom branschen finns representerade.

Samtliga deltagare på RUS-kurserna under 2013 som också är anställda på krogar i Göteborg Stad har erbjudits att medverka i undersökningen. Deltagarna på RUS-kurserna är anställda på alla olika typer av krogar, såsom matrestauranger, hotell, pubar och nattklubbar. Därutöver fick ett antal barer och nattklubbar i centrala Göteborg erbjuda om att vara med.

Enkätens innehåll

RUS använde samma enkätfrågor som vid den senaste undersökningen, 2009. Enkäten är uppbyggd så att de flesta frågor har fasta svarsalternativ samt en rad för egna kommentarer, se bilaga 1.

I inledningen ställs demografiska frågor om kön, ålder, arbetslivserfarenhet i restaurangbranschen och yrke. För att kunna säkra anonymitet ställs inte några frågor om krogen som personen arbetar på.

Därefter följer frågor om hur personen uppfattar narkotikasituationen på Göteborgs krogar och inställningen till narkotika. Sista delen omfattar individens egna erfarenheter med narkotika, om man själv använt narkotika och i så fall frågor om debutdrog och debutålder.

I sista frågan, en öppen fråga, efterfrågas förslag på åtgärder för att minska narkotikamissbruk bland gäster och personal.

Genomförandet

Samtliga deltagare på RUS-kurserna under 2013 som är anställda på krogar i Göteborgs Stad har erbjudits att medverka i undersökningen. Deltagarna på RUS-kurserna är anställda på alla olika typer av krogar, såsom matrestauranger, hotell, pubar och nattklubbar. Majoriteten av deltagarna i studien har svarat i samband med den sista utbildningsdagen på RUS-kurserna. Enkäterna samlades in på plats och medverkan var frivillig. För att säkra anonymiteten har enkäterna blandats så att resultatet från de olika utbildningstillfällena inte kan urskiljas från varandra. Dessutom besökte RUS tiotalet nattklubbar och barer i centrala Göteborg. I de fallen fyllde personalen i enkäten på sin arbetsplats, lade enkäten i medföljande kuvert och enkäterna samlades in i efterhand.

Begrepp

För enkelhetens skull används ”krogledning” i rapporten som samlingsbegrepp för krögare, restaurangchef och nattklubbschef. Likaså används ”krog” sammanfattande för alla typer av krogar, matrestauranger, hotell, pubar och nattklubbar.

Drogsituationen i Sverige

Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, CAN, genomför årligen riksrepresentativa drogvaneenkäter bland skolelever. Dessa har genomförts sedan 1971 i årskurs 9, och sedan 2004 även i gymnasiet år 2. Under 2013 svarade 7 procent av pojkarna och 6 procent av flickorna i årskurs 9 att de någon gång provat narkotika. Läget i stort har inte förändrats sedan mätningarnas start, och alltsedan mitten av 90-talet har dessa nivåer legat mellan 5 och 10 procent.

2013 svarade 19 procent av pojkarna och 14 procent av flickorna i årskurs 2 i gymnasiet, 17-18 år, att de har använt narkotika någon gång.

Enligt CAN:s senaste rapport om drogutvecklingen i Sverige ("Drogutveckling Sverige 2011") uppges 12 procent av den svenska populationen mellan 16 och 84 år ha använt narkotika vid minst ett tillfälle. Cirka 2 procent uppges att man har använt det senaste året och en procent att man har använt senaste månaden. I åldersgruppen 18-29 år uppges 5 procent att de använt narkotika det senaste året (motsvarar drygt 130 000 personer).

I rapporten "Drogsituationen, lägesbild i Sverige 2010-2012" uppges Polismyndigheten och Tullverket att Sverige fortsatt är en attraktiv avsättningsmarknad för droger. Cannabis är den vanligaste drogen och de mest märkbara förändringar på den svenska drogmarknaden under perioden 2010-2012 är den ökande delen droger som upplevelsemässigt kan ersätta en sedan tidigare känd drog.

När det gäller de centralstimulerade drogerna som används i krogmiljö, amfetamin, metamfetamin och kokain, har inga större förändringar skett i förekomst eller mängd i riket i stort.

Amfetamin är efter cannabis den vanligaste drogen i Sverige och förekommer i hela landet, metamfetamin förekommer mer regionalt i mellersta Sverige. Kokainet förekommer i hela landet men har mest användare i storstäderna.

Lägesbild

Dessa studier indikerar att de kroganställdas upplevelse av en hög narkotikaförekomst på Göteborgs krogar stämmer väl överens med verkligheten.

CAN:s studier visar även att åldersgruppen 18-29 år är mest aktiv i användandet av narkotika. Med den bakgrunden är sannolikheten hög att det är åldersgruppen 18-29 år som använder mest narkotika på krogen. Det motsvarar den åldersgrupp som återfinns på barer och nattklubbar i centrala Göteborg.

Resultat

Svarsfrekvens och bortfall

Totalt har 317 restauranganställda i Göteborg svarat på enkäten. Det förekom inget externt bortfall eftersom samtliga tillfrågade valde att svara på enkäten. Däremot förekom ett visst internt bortfall då vissa har valt att inte svara på alla frågor. Det interna bortfallet är mellan 1 och 3 procent, endast på en fråga är bortfallet högre, det är frågan om deltagande på RUS-kursen. Här är bortfallet 5 procent. En tänkbar förklaring är att de som fyllt i enkäten under själva RUS-kursen varit osäkra på hur de ska svara på frågan.

Kön, ålder och erfarenhet

Bland de svarande var 50 procent män och 48 procent kvinnor. 2 procent, 5 personer, valde att inte svara på frågan. Åldern varierade från 19 till 61 år med en medianålder på 28 år. Arbetslivserfarenhet i restaurangbranschen varierade stort, från några månader upp till mer än tio år. 40 procent har arbetat fem år eller mindre, medan 59 procent har arbetat över fem år i branschen. Flera olika yrkeskategorier finns representerade, allt från diskplockare till krögare.

Majoriteten, 51 procent, av de svarande uppger att de är serveringspersonal/bartender. 32 procent uppger att de är krögare eller annan ansvarig personal som restaurangchef, driftsansvarig eller hovmästare. 3 procent uppgav att det arbetade som ordningsvakt, entrévärd eller garderobiär. Många av de svarande har kryssat i flera yrkeskategorier.

87 procent av de svarande har gått RUS-utbildningen, 8 procent uppger att de inte gått utbildningen och 5 procent har lämnat frågan obesvarad. 79 procent uppger att de haft nytta av narkotikainformationen på utbildningen och 60 procent säger sig vara intresserade av en påbyggnadsutbildning.

Narkotikaförekomst på krogen

På frågan om det finns mer eller mindre narkotika på krogen i Göteborg idag jämfört med för fem år sedan svarade 22 procent att de tror att det finns mer narkotika idag. (35 % trodde så 2005, och 27,5% 2009) 8 procent tror inte att det är någon skillnad från förr, medan 7 procent tror att det är mindre narkotika idag. Majoriteten, 62 procent, svarade att de inte visste. Viktigt att ha i åtanke är att så många som 40 procent av de medverkande arbetat mindre än fem år i branschen och därmed inte kan ha någon yrkesmässig uppfattning i frågan.

Det är vanligt att krogpersonalen ser narkotikapåverkade gäster när de arbetar. 68 procent har svarat att de under det senaste halvåret har sett någon narkotikapåverkad gäst på krogen i Göteborg. 3 procent ser narkotikapåverkade gäster varje kväll de arbetar och 19 procent någon gång i veckan.

På frågan om det är lätt att se om en gäst är narkotikapåverkad svarade 29 procent att det är lätt eller mycket lätt, 28 procent att det är svårt eller mycket svårt och 39 procent att det varken är lätt eller svårt. En del kommenterar att det beror på vilket preparat som har tagits och att bedömningen mellan påverkan av alkohol eller andra droger ofta är svår. Flera av de svarande menar att det behövs mer utbildning för att göra personalen uppmärksam och lära dem att se tecken på hur påverkade människor beter sig och ser ut. Många har kommenterat att det blivit lättare efter RUS-kursens narkotikapass.

36 procent har svarat att de, under ett arbetspass, har sett någon bli erbjuden narkotika på krogen i Göteborg under det senaste året. 28 procent uppger att de har sett någon ta narkotika, till exempel snorta eller ta en tablett, på krogen i Göteborg under det senaste året.

Inställning till narkotika

Enligt alkohollagen får en narkotikapåverkad gäst inte serveras alkohol och denne får inte heller vistas i lokalen utan ska avvisas. Majoriteten av de svarande, 85 procent, stödjer lagen och menar att narkotikapåverkade gäster alltid ska avvisas. 12 procent tycker att en narkotikapåverkad gäst ska avvisas om denne stör. Flera av de svarande kommenterar att det beror på vilken drog gästen har tagit. Det är endast 1 procent som inte tycker att en narkotikapåverkad gäst ska avvisas. 1 procent uppger att de inte vet.

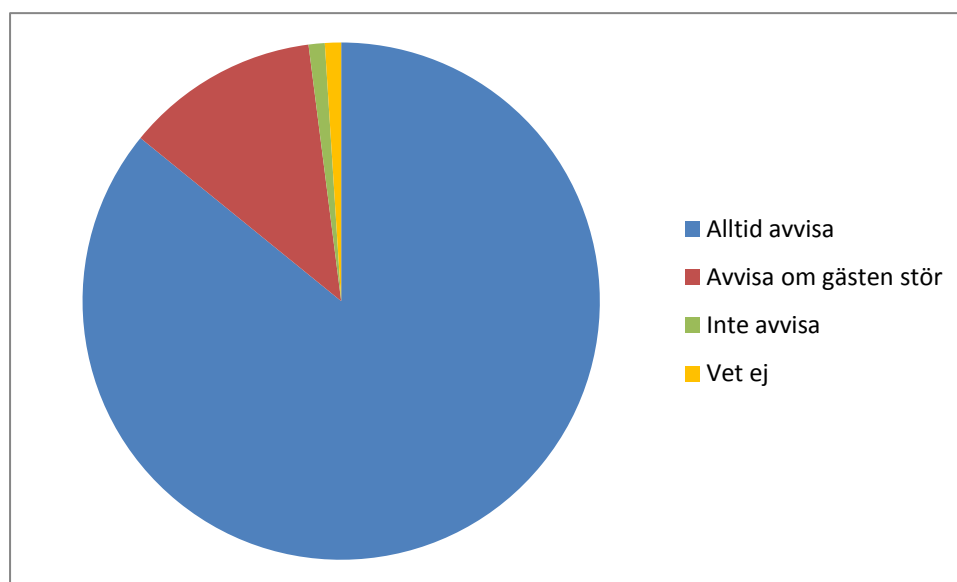

Diagram 1 "Tycker du att narkotikapåverkade gäster ska avvisas från krogen?"

En stor majoritet av de svarande är emot en legalisering av narkotika: 90 procent stödjer dagens lagstiftning om att narkotika inte ska vara lagligt. Enbart 3 procent anser att det bör vara lagligt likt tobak och alkohol och 5 procent är osäkra. Flera av deltagarna har i kommentarerna förtydligat med att "lätta droger" exempelvis hasch och marijuana borde vara lagligt, men att de "tyngre" och syntetiska drogerna borde vara olagliga. Det gäller i första hand dem som svarat att narkotika bör vara lagligt likt tobak och alkohol, men även dem som menat att narkotika inte ska vara lagligt.

På frågan "Vad gör du om du ser någon ta narkotika på din krog?", svarar de allra flesta att de skulle kontakta dörrpersonal, chef eller annan kollega. Här har det funnits möjlighet att svara flera av alternativen. Bara 1 procent har svarat att de inte skulle göra något alls.

Många förslag kring hur förekomsten av narkotika ska minska går ut på att utbilda personalen. Bland annat vill man göra dörrpersonalen mer uppmärksamma och lära dem att vara hårda mot påverkade gäster.

Som nämndes ovan anser 85 procent att narkotikapåverkade gäster ska avvisas. Intressant att notera kring detta är att bara 24 procent någon gång har bett en sådan gäst att lämna krogen, 64 procent har aldrig gjort det.

Mellan studierna 2005 och 2009 fanns det en märkbar skillnad i inställningen till narkotikapåverkade gäster på krogen. Studien 2009 visade att många fler av de svarande inte ville ha narkotikapåverkade gäster på krogen och att man inte vill förändra den svenska lagstiftningen gällande narkotika (avkriminalisera).

Resultaten i 2013 års studie när det gäller inställningen till narkotikapåverkade gäster är i samma nivå som studien 2009.

RUS kan vara en bidragande faktor till attitydförändringen i branschen. De första RUS-utbildningarna i Göteborg hölls 2003 och det är möjligt att kursens budskap om narkotikans problematik nått fram till branschen. Vi har dock inga jämförelsetal för utvecklingen i andra kommuner. Det är troligt att flera faktorer påverkar inställningen till narkotika.

Eftersom majoriteten av de svarande har fyllt i rapporten i samband med utbildningen kan man inte avgöra om utbildningen påverkar hur man förhåller sig till narkotikapåverkade gäster och kollegor.

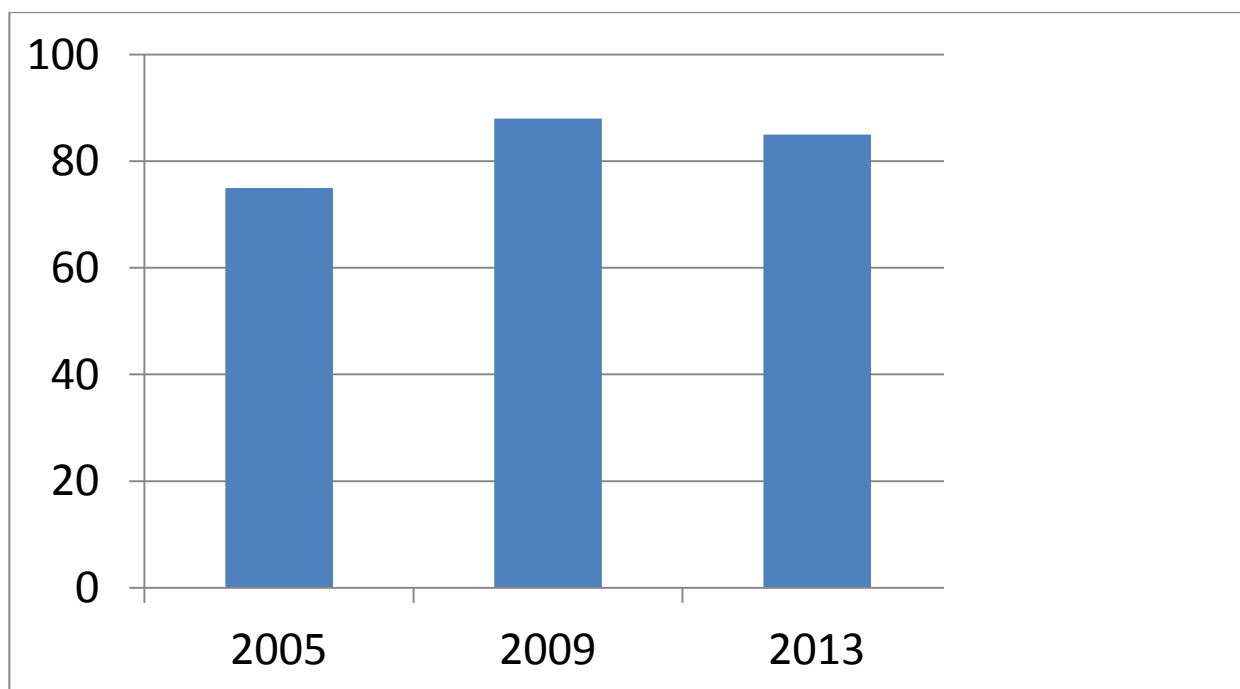

Diagram 2 *"Tycker du att narkotikapåverkade gäster bör avvisas från krogen?"* Jämförelse mellan de som svarat att narkotikapåverkade gäster alltid ska avvisas.

Egen erfarenhet av narkotika

46 procent av de tillfrågade uppger att de någon gång har använt narkotika. Liknande siffror finns från tidigare studier. (I RUS narkotikastudie 2005 är motsvarande siffra 53 procent och RUS narkotikastudie 2009 46 procent).

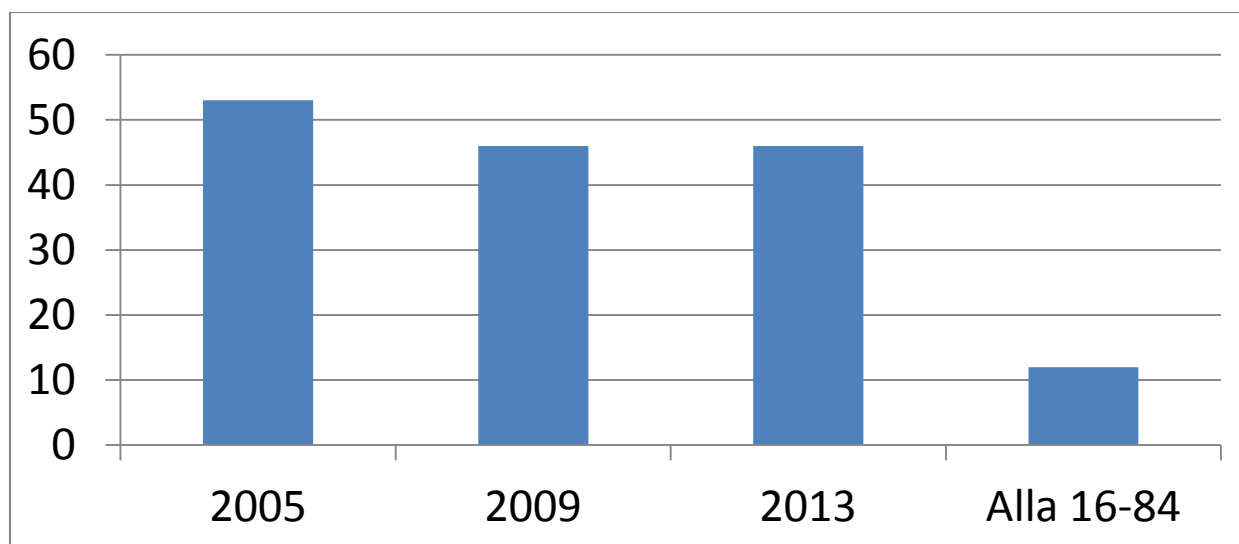
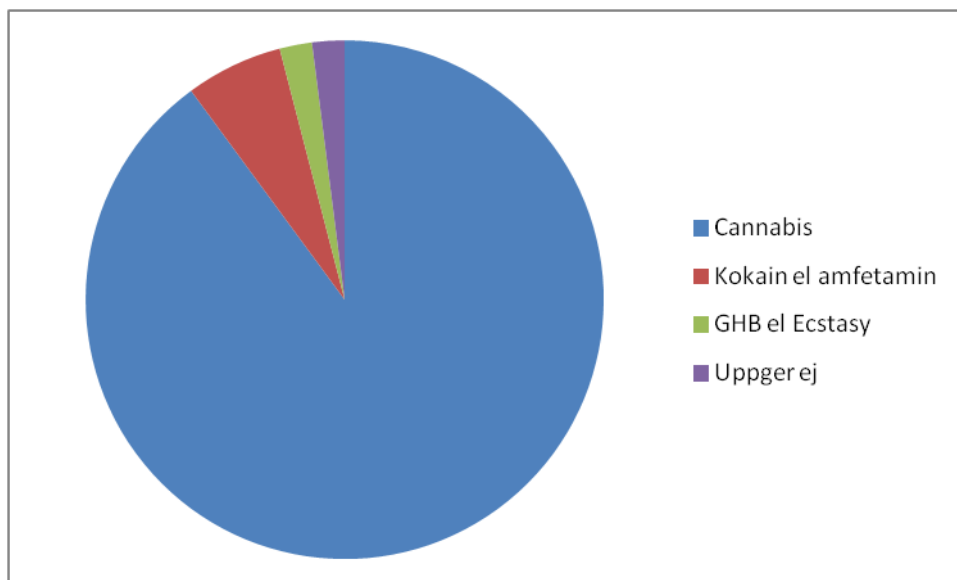

Diagram 3 "Har du själv testat narkotika någon gång?" Jämförelse restauranganställdas svar i RUS rapporter, samt genomsnittsbefolkningen i riket enligt CAN:s undersökning "Drogutveckling Sverige 2011".

Den genomsnittliga debutåldern för de svarande är 19 år. 89 procent uppger cannabis som debutdrog, 6 procent uppger amfetamin eller kokain som debutdrog, 2 procent uppger ecstasy och GHB, 2 procent uppger ej preparat.

- 4 procent uppger att debuten av narkotika skedde på krogen.
- 11 procent av de tillfrågade har använt narkotika vid krogbesök.

Diagram 4 debutdrog

Slutsatser

Studiens resultat tyder på att restaurangpersonal arbetar i en miljö där förekomsten och tillgången på narkotika är stor.

En mycket större andel av restaurangpersonalen jämfört med genomsnittsbefolkningen uppger att de någon gång använt narkotika. (46 procent av de som svarat i studien, jämfört med 12 procent i CAN:s undersökning "Drogutveckling Sverige 2012"). Dock har en attitydförändring skett sedan 2005 och den mer restriktiva inställningen till narkotika håller i sig.

En stor majoritet är positiva till RUS och RUS-utbildningen. Många kommenterar att RUS-utbildningen har hjälpt dem när de råkat ut för narkotikarelaterade situationer i yrkeslivet och 79 procent uppger att de haft nytta av den narkotikainformation de fått på RUS-utbildningen.

Förslag till fortsatt arbete med att minska narkotikaförekomst på krogen

Den sista frågan i enkäten löd "Vad tror du att krogen kan göra för att minska narkotikabruk/missbruk bland gäster och personal?" Deltagarna i studien har lämnat många förslag om hur man kan minska användandet av narkotika i krogmiljö. Sammanfattningsvis skiljer sig ämnesområdena inom kommentarerna inte mycket från de förslag som lämnades ifrån studierna 2005 och 2009.

Sammanlagt 178 förslag kom in. I stort kan dessa delas in i fem olika kategorier.

- krogledningens ansvar och policyarbete
- utbildning
- arbetsmiljön och krogmiljön
- samverkan med polisen och polisenärvaro
- övriga kommentarer

De kursiverade citaten är exempel på personalens nedskrivna kommentarer.

Krogledningens ansvar och policyarbete

Många påpekar att det är krogledningen som har det yttersta ansvaret för allt som berör krogen och att alla andra bitar bygger på en engagerad och duktig krogledning. Krögaren ska kräva både drogfri personal och drogfria gäster. Krogledningen ska kräva nolltolerans, informera om konsekvenser och jobba mot samma mål som sin personal. Flera påpekar vikten av ett policyarbete och att ha en handlingsplan. Regler och rutiner skall vara tydliga för alla.

De flesta förslagen handlar om krogledningens tydlighet i att visa var man står i narkotikafrågan, både mot personal och mot gäster. En annan återkommande kommentar är att krogledningen måste föra en levande dialog med sina anställda om riskerna vid för hög alkoholkonsumtion och användandet av narkotika med sin personal.

"Visa att det tas seriöst och visa att det inte är ok. Kommer ge effekt långsiktigt!"

"Jag tror det handlar om att vara tydlig med vad man har för policy angående narkotika. Vara tydlig med att man inte accepterar droger."

Utbildning

De flesta förslagen från krogpersonalen bygger på mer utbildning och information för personalen. 77 av de inkomna kommentarerna (flera kommentarer innehåller förslag från två eller flera av kategorierna) nämner utbildning av krogpersonalen som ett sätt att få narkotikaförekomsten på krogen att minska. Framför allt betonas kännedom om tecken och symptom samt hur man handskas med påverkade gäster. Men det finns även flera exempel med fokus på hur de anställdas narkotikaanvändande kan minskas, till exempel ”välmåendesamtal” med närmaste chef i kombination med utbildning. Många vill ha en fördjupad kurs i narkotika för att bli mer uppmärksamma på påverkade personer.

”Mera utbildning och information! Ju mer man vet desto lättare att ”hitta” de påverkade och samtidigt också lättare att hantera situationer och lättare också att jobba mot drogerna!”

”Ha mer RUS-utbildad personal!”

”Jag tror att fortlöpande utbildning och uppföljning av densamma bidrar. Jag är även positiv till drogtester på de anställda, eliminerar man användande personal minskar givetvis risken för att vissa gäster använder”

Arbetsmiljön och krogmiljön

Genom att ha en väl genomtänkt arbetsmiljö tror ett flertal att förekomsten av narkotika kan minska. Uppmärksamhet nämns ofta, att personalen är uppmärksam på tecken hos gäster och kollegor och har narkotikaanvändande i åtanke när något inte verkar vara som det ska.

Det påpekas även att den fysiska arbetsmiljön kan påverkas på ett sätt så att narkotikaanvändning försvåras. Förslag på hur krogmiljön kan förbättras är UV-ljus på toaletterna, kameraövervakning, cirkulerande personal, fler ordningsvakter, och skärpta kontroller. Förslagen på en bättre arbetsmiljö går i många fall ut på att drogtesta personal och att avvisa påverkade personer bland gästerna.

”Ha en bra kontroll i entré, bra belysning i lokalen och bra kontroll av toaletter. Personal och chefer ska samarbeta och kommunicera med varandra och alla ha en bra översyn över lokalerna.”

”Vara uppmärksamma. Inte låta gäster springa ut och in för mycket - ta tag i misstänkta fall”

“Ha uppsikt över "mörka hörn" och toaletter. Avvisa folk de tror är påverkade. Drogtesta personal.”

”Hårdare bevakning för folk som är påverkade så att "ordet" sprids på stan”

”Prata med dina kolleger om hur farligt det är att missbruka narkotika och vara uppmärksam när du är på krogen om det förekommer där du befinner dig.”

Samverkan med polisen och polisnärvaro

Många har lämnat kommentarer om hur man uppfattar polisens arbete i krogmiljö. Flera av kommentarerna handlar om att man uppfattar en mycket högre polisiär närvaro än tidigare runt Avenyn och runt krogarna, av uniformerad polis. Detta upplevs som mycket positivt. Framförallt genom att det har en hög preventiv effekt på de som är på väg till krogen för att hantera narkotika.

Däremot uttrycks en saknad av hjälp från polismyndigheten när personer som hanterar narkotika finns inne på krogen. Här önskas fler besök av ”civilpolis” som kan agera inne på krogen.

Det efterfrågas även tydligare direktiv från polismyndigheten hur man skall agera om man inte kan få polisiär hjälp i en akut situation.

”Det krävs krafttag från såväl krögare som polis. Under de två år som jag jobbat i branschen så har närvaron ökat från polis och myndigheter, vilket är positivt. Fortsätt så!”

“Polisen måste visa att de inte tolererar narkotika - bättre samarbete.”

”Enhet hos polisen som hanterar antingen krogfrågor eller narkotikafrågor”

”Mer synliga poliser på krogen! Skulle gärna se att vi fick besök av poliser någon gång i veckan som gick en runda i lokalen.”

”Krogen gör i stor utsträckning sitt jobb, polisen behöver vara mer närvarande och jobba tighare tillsammans med krogarna.”

Övriga synpunkter

Några personer föreslår avkriminalisering av narkotika. Någon tycker att det är upp till var och en att använda droger, ”visst ansvar kan man väl ta själv”. Några menar att det inte finns så mycket att göra, narkotika kommer alltid att finnas. Majoriteten av kommentarerna betonar dock att narkotika är ett viktigt område som krogen bör arbeta med, med fokus på såväl gäster som personal. Flera föreslår höjd straffsats för narkotikabrott.

Diskussion

Syftet med studien är att vi ska kunna ge en bild av hur narkotikasituationen är på Göteborgs krogar och kunna notera om det finns märkbara skillnader mellan denna studie och de studier som genomförts 2005 och 2009.

Mycket talar för att narkotika är vanligt förekommande. Till exempel har mer än var tredje restauranganställd sett någon bli erbjuden narkotika på krogen under det senaste året. Nyligen presenterade rapporter (Drogsituationen – lägesbild i Sverige 2010-2012) indikerar att de restauranganställdas uppfattning om en hög narkotikaförekomst stämmer väl med verkligheten.

Studien har begränsningar. Personerna som svarat på enkäten är inte slumpmässigt utvalda, utan består till största delen av anställda på krogar som valt att skicka personalen på RUS-utbildning. Vi kan därför inte med säkerhet uttala oss kring narkotikasituationen på alla Göteborgs krogar.

Trots detta är det intressant att notera att resultaten i mångt och mycket stämmer överens med Stockholms och Malmös tidigare studier, vilket ger skäl att anta att det förekommer mycket narkotika på krogen i alla de tre storstäderna.

Resultaten talar också för att den bild som många ungdomar har av narkotikatillgången på krogen stämmer. I den senaste telefonundersökning som CAN gjorde om detta instämde 38 procent av 16-24-åringarna i påståendet att pubar och klubbar är ett ställe där det är lätt att få tag på narkotika (CAN 2004b).

En utsatt arbetsgrupp

Bruket av narkotika förefaller vara betydligt vanligare bland restauranganställda än i befolkningen i stort. Hela 46 procent av de som svarat på enkäten i Göteborg uppger att de någon gång använt narkotika, vilket kan jämföras med intervjuundersökningar bland vuxna (16-84 år) i hela landet. Cirka 12 procent uppger då att de någon gång provat narkotika.

Medelåldern bland de som svarat på enkäten i Göteborg är 28 år. STAD:s rapport "ANDT-bruket och dess negativa konsekvenser i den svenska befolkningen 2013" ger en jämförelse på narkotikabruk fördelat på ålder. Åldersgruppen 20-29 år de som brukar narkotika i högst utsträckning. 6,1 procent av kvinnorna och 13,9 procent av männen i åldersgruppen uppger i STAD:s rapport att de har använt ett narkotikaklassat preparat under de senaste 12 månaderna.

Att narkotikaanvändningen är så pass utbredd bland restaurangpersonal kan ha en rad tänkbara förklaringar. Många av de restauranganställda är unga, nästan 40 procent av de tillfrågade är under 25 år – att använda och experimentera med droger är i många fall knutet till ungdomsåren. Samtidigt förklarar inte detta varför bruket av narkotika är pass utbrett i just restaurangbranschen, ung personal finns ju inom många yrkesområden.

En ytterligare förklaring kan ha med tillgången på narkotika att göra. Studier visar att tillgången på alkohol ökar konsumtionen av alkohol i och utanför arbetet. (Andréasson 2003) Med tanke på det tydliga sambandet som finns mellan alkohol och narkotikaanvändning kan även detta vara en förklaring till den höga siffran av egen erfarenhet av narkotika användning.

En tänkbar förklaring handlar om arbetsmiljön: högt tempo och oregelbundna arbetstider är vanligt förekommande – något som Alna, som arbetar med missbruk på arbetsplatser, klassar som tydliga riskfaktorer.

RUS rapport nummer 5 ”Narkotika på krogen” (2005) antyder ytterligare en förklaring. Studien består av djupintervjuer med restaurangledning och här framstår krogen som en sluten värld, där många i branschen i första hand umgås andra kroganställda. Arbetstider som gör att man arbetar när de flesta andra är lediga gör att umgänge med andra i samma situation dominerar och att man även väljer att gå ut på krogen på egna tider, såsom sen natt och söndagskvällar. Det kan skapa en kultur med hög acceptans för narkotikaanvändning där ”alla vet vilka som använder knark men ingen talar om det”.

En otydlighet från arbetsgivarens sida om vad som gäller kring narkotikamissbruk kan påverka personalens förhållningssätt. Många av de svarande i enkäten menar att krogledningen borde ta ett tydligare ansvar i arbetet mot narkotika och efterlyser också en samsyn i narkotikafrågan. Det är därför av vikt fortsätta att ge krögarna stöd i sitt ställningstagande för att krogens personal ska få arbeta i en narkotikafri miljö. Många uttrycker att de är nöjda med det stöd som erbjuds inom RUS och Krogar mot Knark. Önskemål finns om mer fortbildning inom narkotikaområdet.

Slutsatser för det vidare arbetet

Resultatet visar att det ofta förekommer narkotika bland gästerna på restaurangerna i Göteborg och att även restauranganställda använder narkotika i betydligt större omfattning än genomsnittsbefolkningen.

Det är därför av stor vikt att alla berörda parter tillsammans arbetar för att minska narkotikamissbruket i Göteborgs krog- och nöjesliv.

De kroganställda tycker att det är viktigt att minska narkotikaförekomsten på krogen och har en mängd förslag på åtgärder. Dessa kan ligga till grund för planeringen av det fortsatta preventiva arbetet inom detta område.

Ett flertal av önskemålen som framförs av de kroganställda i enkäten ingår i Krogar mot Knark-metoden. Bland dessa samverkan med polisen, policyarbete och utbildning av personalen. Det är därför positivt att Göteborg Stad och Polisområde Storgöteborg under 2013 tecknat ett samverkansavtal där medverkan i metoden Krogar mot Knark ingår.

Branschens uppfattar även ett behov av stöttning i vad man ska göra i en akut situation där man inte har möjlighet att få omedelbar hjälp av polis.

Med utgångspunkt från denna rapport kan vi föreslå följande åtgärder för att minska narkotikamissbruket på krogen:

- Att Polis och kommun fortsätter stödja krögarna i deras ställningstagande mot narkotika
- Kommunen fortsätter erbjuda utbildning till krögare, personal och ordningsvakter
- Krögarna fortsätter och intensifierar sitt arbete med att utbilda sin personal i RUS och KMK
- Krog och Polis ytterligare utvecklar de metoder som redan framgångsrikt påbörjats för samverkan.

Dessa åtgärder kan lämpligen göras inom den samverkan som Göteborgs Stad och Polisområde Storgöteborg redan inlett kring metoden ”Krogar mot Knark”.

Referenser

Maja Andersson, Lennart Johansson, Anders Magnusson, Louise Bergman, RUS rapport nummer 5 (2005) ”Narkotika på krogen”

Andréasson, Sven (red) (2003). Den svenska supen i det nya Europa – nya villkor för alkoholprevention: en kunskapsöversikt. Rapport nummer 2002:11

CAN (2011) Drogutvecklingen i Sverige. Rapport nr 130.

CAN (2013) Skolelevers drogvanor 2013. Rapport nr 139.

CAN (2004b) Ungdomars drogvanor 1994-2003, Intervjuer med 16-24 åringar. Rapport nr 75.

Glans, Mats (2007), Malmö Stad , Mob-projektet, www.malmo.se

Gripenberg, Johanna (2002). Droger på krogen, en kartläggning av narkotikasituationen på Stockholms krogar. Rapport nr 20. STAD-projektet.

Gripenberg Abdon, Johanna (2012) Drug use at licensed premises, Karolinska instituten

Ramstedt, Mats, Sundin, Erica, Landberg, Jonas, Raninen, Jonas (2014) ANDT-bruket och dess negativa konsekvenser i den svenska befolkningen 2013 STAD rapport nummer 55

Rikskriminalpolisen och Tullverket (2013) Drogssituationen – lägesbild i Sverige 2010-2012

Johansson, Lennart, Lökvist, Josefine (2006) RUS rapport nummer 7 ”Röster om narkotika på Göteborgs krogar”

Marizela Kljajic, Anna Norberg (2009) RUS rapport nummer ”Narkotikarapport 2009 – en uppföljande studie om narkotikaförekomst på Göteborgs restauranger och krogar”

Wallin, Eva(2004) ”Responsible beverage service: Effects of a community action project.” Institutionen för folkhälsovetenskap/Department of Public Health Sciences, Karolinska Institutet

Alna www.alna.se

BILAGA 1 ENKÄTEN

Här kommer några frågor om dig själv

1) Har du haft nytta av den narkotikainformationen som du fick på utbildningen?

☐ Ja

☐ Nej

2) Är du intresserad av att gå en påbyggnadsutbildning?

☐ Ja

☐ Nej

3) Är du man eller kvinna?

☐ Man

☐ Kvinna

4) Hur gammal är du?

.....år

5) Hur länge har du jobbat i restaurangbranschen?

☐ Mindre än ½ år ☐ ½ -1 år ☐ 1-2 år ☐ 2-3 år ☐ 3-5 år ☐ 5-10 år ☐ Längre än 10 år

6) Vad jobbar du som? Om du har flera arbetsfunktioner, sätt kryss för den funktion du arbetar mest som.

☐ Krögare/Restaurangchef/Driftsansvarig/Hovmästare

☐ Bartender/Servitris/Servitör

☐ Köksmästare/Kock/Kallskänk/Disk

☐ Ordningsvakt/Entrévärd/Garderobiär

☐ Annat, nämligen _____

Här kommer några frågor om vad du ser när du arbetar

7) Händer det att du ser narkotikapåverkade gäster på krogen i Göteborg?

- ☐ Ja, nästan varje kväll
- ☐ Ja, någon gång i veckan
- ☐ Ja, någon gång i månaden
- ☐ Ja, någon gång halvåret
- ☐ Nej
- ☐ Vet ej

Kommentar: _____

8) Hur lätt tycker du att det är att se om en gäst är narkotikapåverkad?

- ☐ Mycket lätt
- ☐ Lätt
- ☐ Varken lätt eller svårt
- ☐ Svårt
- ☐ Mycket svårt
- ☐ Vet ej

Kommentar: _____

9) Har du sett någon bli erbjuden narkotika på krogen i Göteborg?

☐ Ja, nästan varje kväll

☐ Ja, senaste veckan

☐ Ja, senaste månaden

☐ Ja, senaste halvåret

☐ Ja, senaste året

☐ Nej

☐ Vet ej

Kommentar: _____

10) Har du sett någon ta narkotika på krogen i Göteborg (t.ex. snorta, svälja en tablett)?

☐ Ja, nästan varje kväll

☐ Ja, senaste veckan

☐ Ja, senaste månaden

☐ Ja, senaste halvåret

☐ Ja, senaste året

☐ Nej

☐ Vet ej

Kommentar: _____

11) Jämfört med 5 år sedan, finns det mer eller mindre narkotika på krogen i Göteborg idag?

☐ Det finns mer narkotika idag

☐ Ingen skillnad

☐ Det finns mindre narkotika idag

☐ Vet ej

Kommentar: _____

12) Har du någon gång bett en narkotikapåverkad gäst lämna krogen där du jobbar?

☐ Ja, flera gånger

☐ Ja, en gång

☐ Nej

Kommentar: _____

13) Om du skulle se någon ta narkotika på din krog, vad skulle du göra?

Här kan du sätta flera kryss.

☐ Kontakta en chef eller annan kollega

☐ Kontakta dörrpersonal

☐ Ringa polisen

☐ Vet inte

☐ Ingenting

Kommentar: _____

Här kommer några frågor om din uppfattning

14) Tycker du att narkotikapåverkade gäster skall avvisas från krogen?

☐ Ja, alltid

☐ Ja, men bara om de missköter sig

☐ Nej

☐ Vet ej

Kommentar: _____

15) Tycker du att narkotika skall vara lagligt på samma sätt som tobak och alkohol?

☐ Ja

☐ Nej

☐ Vet inte

Kommentar: _____

Här kommer några frågor om dig själv som privatperson

16) Har du själv testat narkotika någon gång?

☐ Ja

☐ Nej (hoppa till fråga 21)

17) Om svaret är ja:

Debutålder:år

Debutdrog:

18) Var du påverkad av alkohol när du debuterade?

☐ Ja

☐ Nej

19) Skedde debuten i krogmiljö?

☐ Ja

☐ Nej

20) Har du använt narkotika på krogen i Göteborg?

☐ Ja, flera gånger

☐ Ja, en gång

☐ Nej

Kommentar: _____

**21) Vad tror du att krogen kan göra för att minska narkotikabruk/missbruk bland
gäster och personal?**

Tack för dina förslag! Vi är jätteintresserade av vad du som jobbar på krogen har för idéer.

Stort TACK för Din medverkan!

